

Nyári egyetem '92

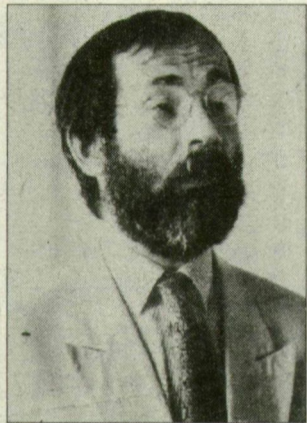
Az értelmiség és a csúnya „p” betűk

Hát, szóval, még mindig ilyesmik indulnak munkáinak.

Tamás Gáspár filozófus, az SZDSZ parlamenti képviselője továbbra is sűrű szakállal, valamint három gomboros, vajszerű öltönyben, lilát éneklő nyakkendőben jelent meg a Nyári Egyetem zárónapján és habitusához illően vitára ingerlő, szellemes, ugyanakkor világos előadást prezentált arról, miért olyan fontos kérdése az értelmiségi problematika magának a magyar értelmiségnek.

Mert különben a nyugati társadalmakban ez a probléma nem létezik, így tehát, mondta TGM, abbéli hipotézisét bocsátja előre, hogy ha a magyar fejlődés a modern liberális társadalom irányába mozdul, úgy e problematika is elszáll, megszűnik. Az értelmiségi fogalom és lét kezelése a régióban orosz eredetű, s mint ilyen történetileg akkor alakult, ki, amikor megszűnt az orosz társadalomnak az a tradicionális, évszázadokon átható érzése, minek következtében már nem lett elismerve egy adott hierarchia, vagyis az arisztokrácia legalizált természetessége, vezető szerepe, s

ily módon a társadalom csúcát a morális kiváltsággal felvértezett értelmiség jelentette. Ez az értelmiség vált az erkölcsi igazság kutatójává, keresőjévé, rossz esetben, úgymond ki zárólagos birtokosává. TGM szerint tehát az értelmiség feladata ma e térségben szocialisztikus jellegű. Szociális missziót akar betölteni, akkor

FOTÓ: NAGY LÁSZLÓ

Péntek, délelőtt tizenegy óra, cirka huszonkilencfok, szél szinte semmi. Idősebb, bár mégis jókora lendülettel érkező hölgy kérdezi a tudósítót az egyetemi könyvtár bejáratánál. Kinek az előadása következik? Tamás Gáspár Miklós, mondja a tudósító. Ó, hát már itt is az a Ceausescu-ügynök?

is ha lángoszlop, akkor is ha szakértő akar lenni, miközben mocsokos, csúf szavaknak tekint a "p" betűs szavakat, úgymint: parlament, politika, párt... stb. Csakhogy egy polgári társadalomban szociálisan bérelt helyek nincsenek, mármost sokszor, mondja TGM, az értelmiség azért leginkább baloldali ellenzéke egy nyitott és szabadelvű társadalomnak,

mert morális megalapozottságú vezető szerepét vesztené el. Ezért folytat az értelmiség a keleti államokban szívós harcot a nyitott társadalmi fejlődés ellen, mondván, az amerikanizálódással mennyi érték vesz el, ugyanakkor ez állítás igazsága mellett, saját vezetői mivoltát, a társadalmi csúcspontra kiváltságos pozícióját is félti.

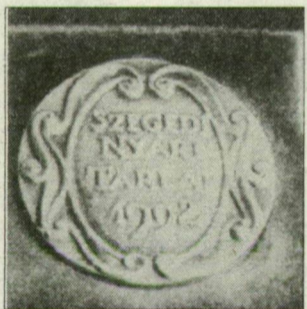
Ráadásul a szocialisztikus jelleg dominanciájával az értelmiségi funkció hűtlen lett egy hagyományos, platonikus elveken nyugvó, alapvetően aszketikus frásztudói mintához, amelyben élesen elvált a cselekvés a szellemtől, a test a lélektől. Az orosz mintákon, szocialisztikus módon élő értelmiség a szenvedést, a társadalmi lelkiismeretet és a missziós tudatot tette alaplényévé. Különösen jellemző ez az ötvenhat traumáját megszenvedő magyar értelmiségre, amely kitalálta és nem kevés patetizmussal használta a szólistát. Két út áll előtte, az egyik az alkoholizmus, a másik járhatatlan. Ez az értelmiség önpusztító életet élt, lelkiismerete fizikális nyomorúságokba, szellemi devianciákba sodorta. TGM szerint az értelmiségnek meg kell szabadulni önnön fogalmának orosz poggyászától. Önmagát, szerepét, feladatait történetileg kell szemlélnie.

DAL

A képzőművészet támogatása

Az idei, 27. Szegedi Nyári Tárlat megrendezését a város önkormányzatán kívül számos vállalat, cég, egyesület is támogatta. Volt, aki díjat ajánlott, mások kedvezményes áron adtak fogadást, ismét mások a katalógus előállítását támogatták vagy műveket vásároltak.

A Postabank és az Adler Kft. Lapis András szobrászművész kezdeményezésére a Nyári Tárlatra közös díjat alapított. A bank 20 ezer forintot, a kft. egy ezüstérmét adott át Gábor Éva Mária szobrászművésznek. Miként idén, a következő években is a zsűrizett alkotások közül, közösen választják ki a díjazandót. Az alapítólevélben meghatározták; minden évben egy 35 éven aluli alkotó kapja a díjat, figurális alkotásért.

Új helyszíne volt a nyári tárlat alkalmából adott fogadásnak. Szerencsés helyszínen, a Stefánián lévő vármegyeháza kertjében, Erzsébet királynő

szobra mellett, a lapidárium századokról mesélő kőmaradványai között, árnyat adó fák alatt Veres János és a Lesőharcsa Kft. kínálta a halászlét, az alföldi gulyást, a hűtött sört és csongrádi vöröset a művészeknek és a tárlatot támogatóknak. A kedvezményes árú fogadás Veres János művészszeretetéről és a Kft. szponzori tevékenységéről is vallott. Az új helyszín és a nagyszerű hangulat elnyerte az ország műveltszeinek, valamint az első szegedi – Csongrádon megrendezett – nemzetközi művésztelep német, lengyel, román és magyar alkotóinak rokonszenvét.

FOTÓ: NAGY LÁSZLÓ

„Minden időben ismerős”

Az Állami Népi Együttes bemutatója a Dóm téren

„Magyar varázslat” – így kommentálta néhány évvel ezelőtt az angliai Kent grófság lapjának kritikusja az immár világszerte ismert együttes szereplését, s mit tesz isten: „Varázslatos magyarok” – írta chichesteri kollégája. Nem valószínű, hogy egymás plagizálását jelentette volna ez az összehangzás, sokkal inkább azt, hogy a tetszésnek, az élmény intenzitásának egyértelmű hasonlatossága szinte azonos módon formálódott szavakká. Nem beszélve arról, hogy ők ugyanahhoz a kulturális miliőhöz tartozván bizonyára egyformán érezték az idegenség vonzását és annak a mágikus erőnek a sugárzását, ami a magyar táncból árad, s a szó szoros értelmében lebilincsel. Ezt az erőt, a tánc hihetetlen kifejező erejét azonban mi is érezzük, akiknek ez nem idegen.

Hisz éppen ez a megdöbbentő és elgondolkodtató, hogy honnan ismerős?! Ma, amikor a másfélszobás panellakások ifjú lakói a Music Centerbe szaladnak le az újabb diszkó-kazettákért, amikor a honi lakodalmakban már Lagzi Lajcsinak és elvarbarátainak ijesztően agresszív és butító izlésterrorja uralkodik, honnan olyan ismerősök mégis ezek a mozdulatok, ritmusok, dalok, gondolatok? Honnan és mikor szivárogtak, kővültek az emlékezetünkbe, a személyiségünkbe? Nem tudjuk, de ott vannak.

Azt csak Timár Sándor és táncosai tudnák megmondani – no és persze a szegedi táncosok –, hogy mi a különbség a külföldi és a hazai közönség tetszése között, a mostani Dóm téri taps mindenestre azt bizonyította, hogy ez a publikum érti ezt a táncot, beszéli ezt a nyelvet, valami különös módon az ereiben áramlik ennek az ősi jelrendszernek a kódja. Óriási volt a siker a bemutatón, és méltán.

Az Állami Népi Együttes egész produkciójából sugárzott az önne igazában való hit, a kommersz sallangoktól mentes, autentikus megszólalás triumfáló méltósága, az értéktudás biztossága. A színpad és a nézőtér együttrézdüléséből úgy tűnt, ennek szól a taps, a fütty, a dobogás.

A Szeged Táncegyüttesel közösen bemutatott műsor címe Magyar lakodalmak. Ez egyúttal az egyik táncegység címe is, s ez a téma – a lakodalom – az a laza szál, amelyre a műsoron szereplő táncanyag felfűzhető. Cselekménye csak a Lakodalmaknak van, a többi pedig mulatsági tánc, tehát lakodalomban is táncolható. Egyetlen mutatványos tánc is szerepel a műsorban, a Hortobágyi pászortáncok, ám ez sem idegen a lakodalmi vigasság szellemétől, arról nem is beszélve, hogy milyen fergeteges sikert aratott most is a pászortáncok, fókások, ostorok akrobatikus pörgése. Az est műsora szemelvényeket nyújt a teljes magyar nyelvterület táncincscéből. Ezért is jó és a programot színesítő az együttes közös szereplése a Szeged Táncegyüttesel, hiszen, ahogy Timár Sándor elmondta, nem lett volna ez alkalommal erdélyi tánc, ha a szegediek nem lépnek fel a műsorban.

Maga a Lakodalmak – amelyben a kétpérses gyermeklakodalmast a szegedi gyereksoport

táncolja – palóctánc, a Galga-vidékről való, zenei anyaga azonban teljes magyarországi gyűjtés, különböző tájegységekről a Dunántúltól Erdélyig. Ezt a műsorát egyébként még a régi, poros szegedi színházban mutatta be először a Népi Együttes.

A Kőröspataki táncokat a Szeged Táncegyüttes önállóan táncolja. A koreográfia és a betanítás Timár Sándor munkája, a gyűjtés viszont – s ezt most, a Lajtha-évforduló kapcsán különösen fontos hangsúlyozni – Lajtha Lászlóé. Ez immár könyv formájában is megjelent, szép zenei anyag. Milyen különös: a táncot alkotó Timár soha nem járt Kőröspatakon, japán barátai által készített videofelvételről tanulta meg a mozgásanyagot. A japánok lám, még ebben is segítségünkre tudnak lenni. A nagy tudású és szelíd szavú Timár Sándor elégedett a szegedi társulat teljesítményével, úgy érzi, mindkét együttesnek javára válik a közös szereplés.

Valamennyi tánchoz jól illik Bakó József székelykapus díszlete. Az egyes táncokhoz választott öltözet Kascsák Margit szakértelmét dicséri. Mindegyik ruha autentikus viselet vagy a tönkrmet, elrongyolódott helyett pontos másolásban elkészített „új autentikus”. A zenebetétek nagyrészt Berki László zenekar-vezető átdolgozásai.

Az együttes – mondja vezetőjük – fellép a Sevillai Világkiállítás záróünnepségén, ezt a szereplést kisebb spanyol turné követi majd. A távolabbi jövőben pedig amerikai utazás várja a táncgyüttest az Egyesült Államokban és Kanadában. Az amerikai turné műsora a Tavasz Fesztiválon már bemutatott „Elindultam szép hazámból” lesz, amely egyrészt Bartók Béla népdalgűjtésén, másrészt Nagy László Táncebéli táncok című versén alapul. Nem véletlenül választotta az amerikai partner, aki a fesztiválon látta az együttest, éppen ezt. Olyan általános mondanivalót fedezett föl benne, amely nemcsak az amerikai magyarokhoz szól, hanem általában az amerikaiakhoz, hiszen ők – többek között – valamennyien – elindultak egyszer hazájukból, másrészt sajnos kifejezi ez a gondolat mostani, megbolydult, üzött világunkat is.

Ez számunkra is új tanulság. A magyar tánc nemcsak a magyar lelket képes kifejezni. Mert a Dóm téri est bizonyítja, hogy azoknak a honi magyaroknak az azonosságélményét, akik a hűtlenné lett, devalvált, hamis szavakban már nehezen tudják megfogalmazni e nemzeti közösséghez való tartozásukat, még mindig igaz módon tolmácsolja a tánc. És lám, általánosabb, egyetemesebb tartalmakat is közvetíthetünk kultúránk révén, s a című választott Nagy László-i idézet folytatható, mert ezt mondta el közönségének a tegnap esti tánc: „Minden időben ismerős, mindig reménnyel viselős.”

A reményvesztett ember mozdulatlan.

DOHÁNY EDIT

Az értelem csődött mondott a volt Jugoszláviában, s most ebben az állapotban kell a megmaradásért harcolnia a délvidéki magyar kisebbségnek. Hogy miként és milyen eszközökkel, arról Dudás Károly neves író, publicista tartott tegnap drámai hangú előadást a JATE értelmiségi nyári egyetemén.

Fejtegetései a kisebbségi lét ellen napjainkban hatványozott formában jelentkező támadásokra, az asszimiláció csonkító erejére, a csúcserteltség passzivitására és időközönkénti meghasonulására, a magyarságtudat fakulására vonatkoztak. A délvidéki magyarság

Messze Európától

számának megcsappanása (a népszámlálás hivatalos adatai szerint csak az elmúlt tíz évben negyvenezzerrel csökkent a magyar ajkú lakosok száma, néhány hónapja pedig az erőszakos sorozások miatt fiatalok tízezrei hagyták el Vajdaságot!), az értelmiség nagy részének távozása még nehezebbé teszi azt a küzdelmet, amelyet most a fennmaradásért kell folytatni. Dudás Károly a nyári egye-

tem korábbi előadóit idézve az európai mítoszról olyképpen fogalmazott, hogy: Magyarország már Európában van, de a kis-Jugoszlávia és különösen Szerbia még nagyon messze áll tőle... Ez a felismerés pedig újfent arra enged következtetni, hogy amíg a jelenlegi rezsim hatalmon van déli szomszédainknál, addig nagyon nehéz beszélni a fejlődésről, a haladásról. A megmaradásnak is örülni kell.

Az előadást követően Tari István költő és dr. Tóth Lajos egyetemi tanár szólt a délvidéki értelmiség jelenéről, küzdelméről és viszontagságairól.

K.F.